

כתובות דף כב - הביאור המשולב

מקראה - גמרא ד"ה רש"י רש"י ביאור משולב

במקרה זה צריכים לשנות מנוסח שטר הקיום הרגיל ו **לריכין למיכתז** [כו'] **במותב תלתא הוינא** וחד ליתוהי כשהתכנסנו לקיים השטר היינו שלשה, ואחד איננו דקיום השטר בשלשה והרואה שנים חתומין צו יאמר שצננים קיימוהו: ובאופן זה חתימת השניים הנותרים מאשרת שהיו שלשה שקיימו את השטר

אמר רב נחמן בר יצחק ואי כתב ביה שטר
דנן נפק לקדמנא צי דינא טו לא לריך ואם כתוב באשרתא, ששטר זה הגיע לפנינו לבית הדין, לא צריך להוסיף ולכתוב שאחד איננו ללא מקרי צי דינא צליר מתלתא: דאינו נקרא בית דין בפחות משלשה, ואף שלבסוף חותמים רק שניים, **שואלת** הגמרא ודלמא בית דין חצוף הוא, וכדשמואל, דאמר שמואל שנים שדנו דיניהם דין, אלא שנקרא ב"ד חצוף, על פי דברי שמואל יש אפשרות לכנס בית דין רק של שניים, ואמנם הוא נקרא בית דין חצוף, ובכל אופן להלכה אין פוסקים כך וצריכים שלשה לקיום שטרות.

מתרצת הגמרא **דכתיב ביה** שכתוב בשטר **צי דינא דרצנא אשי** וכך מוכח שהוא בית דין חשוב של שלשה, ומסביר רש"י שלא דווקא שזה היה כתוב בשם הבית דין אלא אורחא למילתא נקט הגמרא תפסה בשמו שהוא היה רבנא אשי ראש ישיבה צמתא בעיר מחסיא צימי רצ נחמן צר יצחק, שהוא מרא דשמעתא שהוא אמר דין זה דודאי צי דינא דרצ אשי לא עצדין צתרין: שהבית דין של רב אשי בוודאי לא היו מקיימים שטר בשניים בלבד.

ממשיכה הגמרא לשאול על כך ודלמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל סבירא להו שאפשר לעשות מעשה בית דין בשניים בלבד,

כב.

תרי ותרי נינהו שני הדיינים כי אמרי לא גזל הוו להו תרי ותרי הם שניים נגד שניים והוי ספק ולא מתכשר צהכי להיות דין, דקי"ל לקמן צפרקין (דף כו.) אין ערער פחות משנים ואף מוציאי הערער שהשלישי פסול לדון היו שניים: **הגמרא** ממשיכה לדון **אי ערער** איזה סוג פסול מדובר, האם **דפגס משפחה** שהעידו עליו שהוא עצד ועצד פסול לדין ולעדות ופסולו נלמד מ'ק' ו'מאשה שפסולה כדאמר צפ' החוצל (צ"ק פח.) ושם נאמר למסקנא שזה נלמד משניים, מגולן ואשה או מגולן וקטן:

דוחה הגמרא שבפגם משפחה הוי רק **גלוי מלמא צעלמא הוא** משחתמו את האשרתא קיום השטר אמאי אין מעידין עליו מאי חסד נוגע צעדות איכא, הכא דצר זה האם הוא עדיין עבד או לא לריכין הן לצר, ודצר העשוי לגלות הוא שיצדקו אחריו האם הוא עובד אצל אדון עד שיצורר הדצר, ואין עדותן של אלו תלוי צהגדתן, עניין מעשי להשיאו אישה, ואין אלא מגלי דצר צעלמא שהוא לא עבד, וזה רק לצורך לצרפו כדיין שלישי לקיום שטר: **לעולם אימא לך ערער דגולנותא** ואמנם זה עדות מעשית המחייבת ממון וקאמרי הני ידעינן ביה אלא שהם אינם מכחישים ואומרים שלא גזל, אלא שיודעים **דעצד תסובה** על דרכיו וגם קיים והשיב את הגולה:

א"ר זירא הא מלתא הדברים שאני הולך לומר **מרבי אבא שמיע לי** שמעתי ממנו **ואי לאו רצי אצא דמן עכו** ואם לא רבי אבא דמן עכו שהזכירה לי לאחר זמן: **שכתה שכתיה: ג'** שישבו לקיים את השטר **ומת אחד מהם** עד שלא חתמו: ולא הספיקו לחתום על שטר הקיום,

מתרצת הגמרא **דכתיב ביה ואמר לנא רבנא**
אשי לאזדקוקי ליה ולקיומי שנכתב
 באשרתא במפורש שרב אשי בעצמו ביקש לקיים
 השטר, דכיון דרב אשי גופיה הזקיקן ליה ודאי
 לתלתא אמר, והיות ורב אשי עצמו ביקש לקיים
 השטר בוודאי הצריך שלשה כפי שנפסק לדינא,
ומביא רש"י פירוש נוסף ויש מפרשין ואמר לנא
 רבנא אשי וכתבת שמו בלבד מוכיחה
 שהם תלתא נינהו והוא אחד מהם, דוחה רש"י
 פירוש זה ולא נהירא לי דאי רב אשי חד מנהון
 שאם רב אשי אחד מהם מאי ואמר לנא דכתבי
 ציה: לצורך מה כתבו התיבות "ואמר לנא" מה
 אמר להם, אם הוא אחד מהשלשה (ולדבריהם
 היה צריך לכתוב לקדמת בית דינא ורבנא אשי):
מתני' האשה שאמרה אשת איש הייתי
 וגרושה אני ורוצה להינשא, הרי היא
נאמנת שהפה שאסר כשאמרה שהיא אשת
 איש **הוא הפה שהתיר** שחזרה ואמרה גרושה
 אני **ואם יש עדים שהיתה אשת איש**, ואסורה
 להינשא לאחר **והיא אומרת גרושה אני** ומותרת
 לשוק **אינה נאמנת**, ואין מתירין לה להינשא עד
 שתביא עדים שפנויה היא, **אמרה נסבית לזין**
העוזדי כוכזים: והרי נאסרת לכהונה בכך, אבל
 כשממשיכה ואומרת **וטהורה אני** שלא נבעלתי
 לעוזד כוכזים: **נאמנת ומותרת לכהן:** שהפה שאסר
 הוא הפה שהתיר, **ואם יש עדים שנשבית לבין**
העכו"ם והיא אומרת מהורה אני שלא נבעלתי
אינה נאמנת ואסורה לכהן, ואם משנשאת צאו
עדים נגמרא מפרש להייל קאי: האם דין זה שבאו
 עדים אחר שנשאת הוא לגבי אשת איש שאומרת
 גרושה אני, או לגבי שבויה לכהן שבאו עדים
 שנשבית הרי זו **לא תצא:**
נמי' א"ר אסי מנין להפה שאסר הוא הפה
שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נתתי
לאיש הזה לאשה, ומשמעות הפסוק דכשהאב
 אומר את בתי נתתי - **לאיש** - **אסרה** לכל העולם
 ללא ידעין למאן, כי משמע כל איש ואיש ולא
 מסויים וכי אמר הזה התירה לו: הוה התירה
 לבעלה שהוא האיש המסויים.

שואלת הגמרא - **למה לי קרא** למה צריך לזה
 לימוד מפסוק הרי **סברא היא** - הוא
אסרה והוא שרי לה האב אסרה לכל כשאומר
 שנתקדשה ומתירה למקדש מתרצת הגמרא -
אלא כי איצטריך קרא לברב הונא אמר רב
דא"ר הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור
את צפו כשהיא קטנה או נערה שצידו לקדשה
 (משא"כ משבגרה) כדאמרי' צפ' נערה שנתפתה
 מנין שאם אמר קדשתיה לפלוני שהוא נאמן לאוסרה
 על הכל: מן התורה שנאמר **את צפתי אלמא**
צדידיה תליא נתינה היות וכתוב בתי נתתי ולא ביתי
 לקח האיש וכו' והימניה קרא למימר הכי: והתורה
 האמינתו לומר כך, ואם כן **לאיש הזה למה לי כיון**
 ללאו להפה שאסר מיצעי ליה: שזאת סברא, אלא
 שלימוד האיש הזה **מיבעי ליה לברתני ר' יונה**
דתני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הזה הזה
ולא ליצם אם הוליא שם רע על ניסואי אחיו לאחר
 מות אחיו שעכשיו אשתו נופלת לפניו לייבום
 והוא אומר עליה עלילות דברים שאין היצם נידון
 כמוליא שם רע ליענש צמאה כסף והכי מוכח לקמן
 צפרק נערה:

ת"ר האשה שאמרה אשת איש אני ולפיכך
 אני אסורה על כולם וחזרה ואמרה פנויה
 אני ומותרת להינשא **נאמנת,**

שואלת הגמרא - **והא שוויה לנפשה חתיכה**
דאיסורא והרי עשתה עצמה כחתיכת
 איסור ואיך ניתרת

אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמטלא
לדבריה משל וטעם למה אמרה תחלה
מקודסת אני:

וראיה מברייתא שאומרת כך - **תניא נמי הכי**
אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה
פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמטלא
לדבריה נאמנת הוליל ונתנה אמטלא נאמנת:
 ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה
 בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה, ואמרה
 להם **מקודשת אני**, לימים לאחר זמן עמדה
 וקידשה את עצמה, אמרו לה **חכמים מה**
ראית לעשות בן, אמרה להם, בתחלה שבאו

שואלת הגמרא - מכדי בכל אופן הרי הם תרי ותרי נינהו ולפיכך זה ספק הבא עליה דינו **זאשס תלוי קאי** מפני ש זל על ספק אשת איש שהוא ב לרת: ואם כן תצא,

א"ר ששת כגון שנשאת **לאחד מעדיה** שאמרו מת, דאין אשס תלוי ללא למי שלבו נוקפו מחמת הספק וזה העד שקידשה הוא אומר צרי לי שמת ולפיכך אין לבו נוקפו ואינו מתחייב בקרבן אשם:

ושואלת הגמרא היא גופה **באשם תלוי קיימא** הרי גם האישה מתחייבת באשם, עונה הגמרא, שגם לגבי האישה מדובר **זאומרת צרי לי** אין לצי נוקפי שצרי לי מפני שעבר זמן רב ולילו היה קיים היה זל:

אמר רבי יוחנן שנים אומרים מת, ושנים אומרים לא מת, הרי זו לא תנשא, מחמת הספק איזו מהם עדות אמת, ואם נשאת לא תצא, שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא,

שואלת הגמרא מאי שנא רישא מה שונה הדין הראשון בספק עדות מיתת הבעל, פסק רבי יוחנן - אם נשאת לא תצא ומאי שנא סיפא בספק עדות שגירשה אם נשאת תצא, **אמר** אבבי - **תרגמה** תפרש להא דר' יוחנן: **צעד אחד** ולאו שנים איתמר, לא דיבר

רבי יוחנן על עדות של שניים ללא עד אומר כו' ועד אומר כו': ולכן ברישא של דבריו בעדות על מיתת הבעל, עד אחד אומר לא מת ועד אחד אומר מת **הימנוהו רצנן כצי תרי** האמינו חכמים כעדות שניים לומר מת, כדאמרינן צינמות צהאשה מתוך חומר שהחמרת עליה צקופה שאם בא בעלה אתה נותן עליה כל הדברים האלו שנאמר שם במשנה שתצא מזה ומזה ומפסידה כתובה וכו', הקלתה עליה צתחלתה להתירה לינשא מפני שהיא חוששת שמא תתקלקל ולא מינסבא עד דבדקה שפיר: וכדעולא וכדברי עולא - דאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים העד שאומר שמת נחשבת לעדות שניים והאי

עלי אנשים שאינם מהוגנים לא ישרים, אמרתי מקודשת אני, כדי שיניחוני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי, וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה המוציא ומביא והממונה על שערי משכן הסנהדרין שמקום מושבם היה כבירה וארמון כלשכת הגזית בבית המקדש הנקרא בירה לפני חכמי' באושא אחד מעשרה מקומות שגלתה הסנהדרין והיה בזמן התנאים, ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת,

בעא מיניה שמואל מרב הקשה שמואל לרב בעניין דומה, אישה ש אמרה טמאה אני אמרה לבעלה נדה אני: וצריך לפרוש ממנה וחזרה ואמרה לו טהורה אני לא הייתי נדה: מהו, מה דינה, האם מותרת לבעלה ללא טבילה, אמר ליה אף בזו אם נתנה

כב:

אמתלא לדבריה נאמנת וגם באופן זה אם מסבירה טעם מדוע שיקרה בהתחלה נאמנת, והוא ג"כ משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר, תנא מיניה ארבעים זימנין הלכה זו הוא חזר ולמד ממנו ארבעים פעם ואפילו הכי לא ענד שמואל עוצדא צנפשיה פעם אחת אמרה לו אשתו קן ונתנה אמתלא לדצריה ופירש הימנה עד שטבלה: וכך החמיר רק לעצמו.

ת"ר שנים עדים אומרים מת בעלה ושנים אומרים לא מת, שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה, הרי זו לא תנשא, מחמת הספק שמא היא אשת איש ואם נשאת לא תלא ולקמיה פריך תרי ותרי נינהו: ומסביר רש"י שהגמרא תשאל הרי זו עדות של שניים נגד שניים ומדוע לא תצא, רבי מנחם בר יוסי אומר תצא, אמר רבי מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא אם נשאת בזמן שזלו עדים אותם שאמרו לא מת: והיא אשת איש ואסורה ואח"כ הלכה ונשאת דינה שתצא, אבל נשאת על פי העדים שאמרו שמת בעלה, ואח"כ באו עדים שלא מת לא תצא,

תסמוך על האפשרות שיש לה להכחיש ומינסבא על פי עדים הללו מספק, ולא מירתתא למידק שפיר שאינה גרושה באמת:

שואלת הגמרא ומי חציפה כולי האי שאשה אע"פ שלא נתגרשה תאמר בפני בעלה גרשתי והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ולפיכך היא אומרת אמת שגירשה,

מתרצת הגמרא הני מילי שאומרת גרשתי ונאמנת היבא דליבא עדים דקא מסייעי לה כשאין עדים שמסייעים לה לשקר, וזה רק היא כנגד בעלה אבל היבא דאיבא עדים דקא מסייעי לה עדי השקר שאמרו שנגרשה מעיזה ומעיזה לשקר בפני בעלה ולומר גרשתי, ועוד פירוש לדברי רבי יוחנן רב אסי אמר - בגון דאמרי עדים עכשיו מת היום: עכשיו גירשה, והחילוק הוא מפני שעדות על מיתה ליבא לזרורה אס אמרו טבע צמים, או אללו ארי, אין לנו יכולין לזרר הדזרים, הלכך לכתחלה לא תינשא, ואם ניסת לא תלא כרצונך, וכשניסת לאחד מעדיה: כפי שהעמיד רב ששת את הברייתא לעיל, אבל עדות גירושין שאמרו היום נתגרשה איבא לזרורה אפשר לברר אם נכונה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה שאומרים לה שאם באמת כך היה אחזי לך גיטיך הראי לנו הגט דזשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי שבזמן מועט לא נאמנת לומר כבר אבד לי הגט:

תנו רבנן אישה שאין אנו יודעים אם היא פנויה או אשת איש, ובאים שנים אומרים נתקדשה והרי היא אשת איש ואסורה להינשא ושנים אומרים לא נתקדשה והיא פנויה הרי זו לא תנשא לאחר: מחמת הספק ואם נשאת לא תצא, אשת איש ש שנים אומרים נתגרשה, ומותרת להינשא ושנים אומרים לא נתגרשה ואסורה הרי זו לא תנשא לאחר ואם נשאת תצא

דקאמר לא מת והעד השני שאומר לא מת הוה ליה חד וזאת עדות יחיד ואין דבריו של אחד במקום שנים, אי הכי אפי' לכתחלה נמי תנשא, ומדוע פסק רבי יוחנן שלכתחילה לא משום דרז אסי צינמות צפ' שני: ששם רב אסי הביא פסוק זה כטעם על משנה שעניינה גם כן נישואין בחשש איסור, דא"ר אסי הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך ומפרש רש"י במשלי (פרק ד פסוק כ"ד) הסר ממך עקשות פה. לא תעשה דבר שילעיזו בו הבריות ויעקימו עליך פיהם: עקשות פה. לשון עקום כמו תם אני ויעקשני (איוב ט) ובמשנה שיניה עקומות ועקושות: ולזות שפתים. עקמימות שפתים שלא ירחיבו הבריות פה עליך:

אבל ה סיפא של דברי רבי יוחנן שעד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו זאשת איש קמסהדי שניהן מעדיין זאשת איש היתה: כי גם האומר שנתגרשה מודה שהייתה אשת איש, והרי זה כמו שיש כאן שני עדים שהיא אשת איש והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ורק אחד אומר שנתגרשה ואין דבריו של אחד במקום שנים.

פירוש נוסף לדברי רבי יוחנן, רבא אמר - לעולם תרי ותרי נינהו מדובר בעדות של שניים נגד שניים וראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בר יוסי שאמר בברייתא למעלה שאם נשאת תצא רק בגרושין ולא ראה ולא סבר כך במיתה ולכן לא תצא מאי מעמא ומה הטעם החילוק, בעדות לגבי מיתה אינה יכולה מכהסתו אס יצא בעלה מתברר שהעדות שהעידו שלא מת היא האמת אינה יכולה לומר מת אתה, הלכך אי לאו דזרי לה שמת ואם לא שברור לה ומרגישה שבעלה מת מירתתא ולא מינסבא מפחדת ולא תנשא לאחר: אבל גרושין יכולה מכהסתו אס יצא בעלה ויאמר לא גירסתך, היא תאמר ותוכל להכחישו בפניו ולהעיז לומר גירשתי, הלכך אי שרית לה אם תתיר לה להינשא סמכה אהכחשה

האשה שנתארמלה פרק שני כתובות

כב.

תרי ותרי נינהו שני הדיינים כי אמרי לא גזל הוה להו תרי ותרי הם שניים נגד שניים והוי ספק ולא מתכשר זהכי להיות דין, דקי' ל

לקמן בפרקין (דף כו.) אין ערער פחות משנים ואף מוציא הערער שהשלישי פסול לדון היו שניים:

הגמרא ממשיכה לדון **אי ערער** איזה סוג פסול מדובר, האם **דפגם משפחה** שהעידו עליו שהוא עצד ועצד

פסול לדין ולעדות ופסולו נלמד מ'ק' ו' מאשה שפסולה כדאמר **בפ' החובל** (ב'ק פה.) ושם נאמר למסקנא שזה נלמד משניים, מגזלן ואשה או מגזלן וקטן:

דוחה הגמרא שבפגם משפחה הוי רק **גלוי מלסא בעלמא** הוא משחתמו את האשרתא קיום השטר אמאי אין מעידין עליו מאי חשד נוגע בעדות איכא, הכא דבר זה

האם הוא עדיין עבד או לא לריכין הן לזכר, ודבר העשוי לגלות הוא שיצדקו אחריו האם הוא עובד אצל אדון עד שיצורר הדבר, ואין עדותן של אלו תלוי בהגדתן, עניין מעשי להשיאו אישה, ואין אלא מגלי דבר בעלמא שהוא לא עבד,

וזה רק לצורך לצרפו כדיין שלישי לקיום שטר: **לעולם אימא לך ערער** דגולנותא ואמנם זה עדות מעשית המחייבת ממון וקאמרי הני ידעינן ביה אלא שהם אינם מכחישים ואומרים שלא גזל, אלא שיודעים **דעצד תסוצה**

על דרכיו וגם קיים והשיצ את הגולה: **א"ר זירא הא מלתא** הדברים שאני הולך לומר **מרבי אבא שמיע לי** שמעתי ממנו **ואי לאו רבי אבא דמן עכו** ואם לא רבי אבא דמן עכו שהזכירה לי לאחר זמן: **שכחתי** שכחתי: ג' שישבו לקיים את השומר ומס אחד מהם עד שלא חתמו:

ולא הספיקו לחתום על שטר הקיום, במקרה זה צריכים לשנות מנוסח שטר הקיום הרגיל ו **לריכין למיכתז** [כו']

במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי כשהתכנסו לקיים השטר היינו שלשה, ואחד איננו דקיום השטר צלשה והרואה שנים חתומין זו יאמר שצננים קיימוהו: ובאופן זה חתימת השניים הנוותרים מאשרת שהיו שלשה שקיימו את השטר: **אמר** רב נחמן בר יצחק ואי כתב

ביה שטרל דנן נפק לקדמנא זי דינא סו לא לריך, ואם כתוב באשרתא, ששטר זה הגיע לפנינו לבית הדין, לא צריך להוסיף ולכתוב שאחד איננו ללא מקרי זי דינא זליר מתלתא: דאינו נקרא בית דין בפחות משלשה, ואף שלבסוף חותמים רק שניים, **שואלת** הגמרא ודלמא בית דין חצופה הוא, וכדשמואל, דאמר שמואל שנים שדנו דיניהם דין, אלא שנקרא ב"ד חצופה, על פי דברי שמואל יש אפשרות לכנס בית דין רק של שניים, ואמנם הוא נקרא בית דין חצופה, ובכל אופן להלכה אין פוסקים כך וצריכים שלשה לקיום שטרות.

מתרצת הגמרא דכתיב ביה שכתוב בשטר **זי דינא דרצנא אשי** וכך מוכח שהוא בית דין חשוב של שלשה, ומסביר רש"י שלא דווקא שזה היה כתוב בשם הבית דין אלא אורחא דמילתא נקט הגמרא תפסה

תרי ותרי נינהו. כי אמרי לא גזל הוה להו תרי ותרי ולא מתכשר זהכי דקי' ל לקמן בפרקין (דף כו.) אין ערער פחות משנים: **דפגם משפחה**. שהעידו עליו שהוא עצד ועצד פסול לדין ולעדות ק' ו' מאשה כדאמר בפ' החובל (ב'ק פה.): **גלוי מילסא בעלמא** הוא. משחתמו אמאי אין מעידין עליו מאי חשד נוגע בעדות איכא הכא דבר זה לריכין הן לזכר ודבר העשוי לגלות הוא שיצדקו אחריו עד שיצורר הדבר ואין עדותן של אלו תלוי בהגדתן ואין אלא מגלי דבר בעלמא: **דעצד תסוצה**. והשיב את הגולה: **ואי לאו רבי אבא דמן עכו**. שהזכירה לי לאחר זמן: **שכחתי**. שכחתי: **ומס אחד מהם**. עד שלא חתמו: **לריכין למיכתז** כו'. דקיום השטר צלשה והרואה שנים חתומין זו יאמר שצננים קיימוהו: **ואי נפק ביה שטרל דנן נפק לקדמנא** זי דינא סו לא לריך. ללא מקרי זי דינא זליר מתלתא: **זי דינא דרצנא אשי**. אורחא דמילתא נקט שהוא היה ראש ישיבה במתא מחסיא בימי רב נחמן בר יצחק שהוא מרא דשמעתא דודאי זי דינא דרב אשי לא עבדין בתרי: **ואמר לנא רצנא אשי**. לאזוקי ליה ולקיומי דכיון דרב אשי גופיה הוסיקן איזו ודאי לתלתא אמר ויש מפרשין ואמר לנא רצנא אשי תלתא נינהו ולא הוסיף לי דאי רב אשי חד מנהון מאי ואמר לנא דכתבי ביה: **מסני נשפיי**. לדין העובדי כוכבים: **וטפורה אני**. שלא נבעלתי לעובד כוכבים: **נאמנת**. ומותרת להן: **ואס משניסם** בלו עדים. בגמרא מפרש אהייא קאי: **גמ' נפסי לאיש אסרה**. לכל העולם דלא ידעינן למאן וכי אמר הוה התיבה לו: **שנאמן לאסור** אס צנו. כשהיא קטנה או נערה שצדו לקדשה כדאמרי בפ' נערה שנפתחה מנין שאס אמר קדשהיה לפלוני שהוא נאמן לאסורה על הכל: **אס צפי נפסי**. אלמא צפדיה תליא נתינה והימניה קרא למימר הכי: הוה למס לי. כיון דלאו להפס שאסר מיבעי ליה: **ואל ליכס**. אס הוליא שס רע על נישואי אחיו שאין היכס נידון כמוליא שס רע ליענש במאה ספף והכי מוכח לקמן בפרק נערה:

תרי ותרי נינהו אי ערער דפגם משפחה גלוי מלתא בעלמא הוא לעולם אימא לך ערער דגולנותא וקאמרי הני ידעינן ביה דעבד תשובה א"ר זירא הא מלתא מרבי אבא שמיע לי ואי לאו רבי אבא דמן עכו שכחתי ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהם צריכין למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי אמר רב נחמן בר יצחק ואי כתב ביה שמואל דנן נפק לקדמנא בי דינא תו לא צריך ודלמא בית דין חצופה הוא וכדשמואל דאמר שמואל שנים שדנו דיניהם דין אלא שנקרא ב"ד חצופה דכתיב ביה כי דינא דרבנא אשי ודלמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל סבירא להו דכתיב ביה ואמר לנא רבנא אשי: מתני' האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת אמרה נשביתו ומהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא: **גמ' א"ר אסי מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה לאשה לאיש אסרה הזה התיירה ל"ל קרא סברא היא הוא אסרה והוא שרי לה אלא כי איצטרך קרא לכדרכ הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה למה לי מיבעי ליה לכדתני ר' יונה דתני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הזה הוה ולא ליכס ת"ד האשה שאמרה אשת איש אני וחורה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה תניא גמי הכי אמרה אשת איש אני וחורה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקדשה את עצמה אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדותי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הכורה לפני חכמ' באושא ואמרו אם נתנה אמת' לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה במאה אני וחורה ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה אף כוון אם נתנה**

האשה שנתארמלה פרק שני כתובות

כב.

בשמו שהוה היה רבנא אשי ראש ישיבה צמתא בעיר מחסיה צימי רב נחמן
בר יצחק, דהוה מרא דשמעתא שהוא אמר דין זה דודאי צי דינא דרב אשי
לא עזדין צתרין: שהבית דין של רב אשי בוודאי לא היו
מקיימים שטר בשניים בלבד.

ממשיכה הגמרא לשאול על כך **ודלמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל סבירא להו שאפשר לעשות מעשה בית דין בשניים בלבד,**

מתרצת הגמרא דכתיב ביה **ואמר לנא רבנא אשי** לאזדקוקי ליה ולקיומי שנכתב באשרתא במפורש שרב אשי בעצמו ביקש לקיים השטר, לכיון דרב אשי גופיה הזקיקן איהו ודאי לתלתא אמר, והיות ורב אשי עצמו ביקש לקיים השטר בוודאי הצריך שלשה כפי שנפסק לדינא, **ומביא רש"י** פירוש נוסף ויש מפרשין **ואמר לנא רבנא אשי** וכתיבת שמו בלבד מוכיחה שהם תלתא נינהו והוא אחד מהם, דוחה רש"י פירוש זה ולא נהירא לי דאי רב אשי חד מנהון שאם רב אשי אחד מהם מאי ואמר לנא דכתבי ציה: לצורך מה כתבו התיבות "ואמר לנא" מה אמר להם, אם הוא אחד מהשלשה (ולדבריהם היה צריך לכתוב לקדמת בית דינא ורבנא אשי):

מתני' האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני ורוצה להינשא, הרי היא נאמנת שהפה שאסר כשאמרה שהיא אשת איש הוא הפה שהתיר שחזרה ואמרה גרושה אני ואם יש עדים שהיתה אשת איש, ואסורה להינשא לאחר והיא אומרת גרושה אני ומוותרת לשוק אינה נאמנת, ואין מתירין לה להינשא עד שתביא עדים שפנויה היא, אמרה נשציתי לצין העוזדי כוכציס: והרי נאסרת לכהונה בכך, אבל כשמשיכה ואומרת וטהורה אני שלא נבעלתי לעוזד כוכציס: נאמנת

ומותרת לכהן: שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, ואם יש עדים שנשבית לבין העכו"ם והיא אומרת מהורה אני שלא נבעלתי אינה נאמנת ואסורה לכהן, ואם משנשאת צאו עדים בגמרא מפרש אהייא קאי: האם דין זה שבאו עדים אחר שנשאת הוא לגבי אשת איש שאומרת גרושה אני, או לגבי שבויה לכהן שבאו עדים שנשבית הרי זו לא תצא:

גמ' א"ר אסי מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נמטי לאיש הזה לאשה, ומשמעות הפסוק דכשהאב אומר את בתי נתתי - לאיש - אסרה לכל העולם דלא ידעינן למאן, כי משמע כל איש ואיש ולא מסויים וכי אמר הזה התירה לו: הוה התירה לבעלה שהוא האיש המסויים.

שואלת הגמרא - **למה לי קרא למה צריך לזה לימוד מפסוק הרי סבירא היא - הוא אסרה והוא שרי לה האב אסרה לכל כשאומר שנתקדשה ומתירה למקדש מתרצת הגמרא - אלא כי איצטרך**

תרי ותרי נינהו אי ערער דפגם משפחה גלוי מלתא בעלמא הוא לעולם אימא לך ערער דגולנותא וקאמרי הני ידעינן ביה דעבד תשובה א"ר זורא הא מלתא מרבי אבא שמייע לי ואי לאו רבי אבא דמן עכו שכחתה ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהם צריכין למיכתב במותב תלתא הוינא והד ליתוהי אמר רב נחמן בר יצחק ואי כתב ביה שמרא דגן נפק לקדמנא בי דינא תו לא צריך ודלמא בית דין חצוף הוא וכדשמואל דאמר שמואל שנים שדגו דיניהם דין אלא שנקרא ב"ד חצוף דכתיב ביה כי דינא דרבנא אשי ודלמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל סבירא להו דכתיב ביה ואמר לנא רבנא אשי: מתני' האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת אמרה נשבית ומהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת מהורה אני אינה נאמנת ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא: גמ' א"ר אסי מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה לאשה לאיש אסרה הוה התירה ל"ל קרא סבירא היא הוא אסרה והוא שרי לה אלא כי איצטרך קרא לכדרכ הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה למה לי מיבעי ליה לכדתני ר' יונה דתני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הזה הוה ולא ליבם ת"ר האשה שאמרה אשת איש אני וחורה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה תניא גמי הכי אמרה אשת איש אני וחורה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמרה וקדשה את עצמה אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמרתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הכירה לפני חכמ' באושא ואמרו אם נתנה אמת' לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחורה ואמרה מהורה אני מהו אמר ליה אף בוו אם נתנה

תרי ותרי נינהו. כי אמרי לא גול הוה לכו תרי ותרי ולא ממכר בהכי דקי"ל לקמן בפרקין (דף יו.) אין ערער פחות משנים: דפגם משפחה. שהעידו עליו שהוא עבד ועבד פסול לדין ולעדות ק"ו מאשה כדאמר בפ' החובל (כ"ק פה): גלוי מילתא בעלמא הוא. משתמונה אמאי אין מעדיין עליו מאי חד נוגע בעדות איכא הכא דבר זה אריכין הן לברר ודבר העשוי לגלות הוא שיבדקו אחריו עד שיבורר הדבר ואין עדותן של אלו תלוי בהגדתן ואין אלא מגלי דבר בעלמא: דעבר שפופה. והשיב את הגולה: ואי לאו רבי אבא דמן עכו. שהזכירה לי לאחר זמן: שכתסה. שכתסה: ומם אחד מתן. עד שלא התמו: אריכין למיסבכו. דקיום השטר בשלשה והרואה שנים חתומין בו יאמר שצננים קיימיהו: ואי כפס ביה שטר' דגן נפק קדמנא צי דינא סו לא צריך. דלא מקרי צי דינא צליר מתלתא: צי דינא דרבנא אשי. אורחא דמילתא נקט שהוא היה ראש ישיבה צמתא מחסיה צימי רב נחמן בר יצחק דהוה מרא דשמעתא דודאי צי דינא דרב אשי לא עזדין צתרין: **ואמר לנא רבנא אשי**. לאזדקוקי ליה ולקיומי דכיון דרב אשי גופיה הזקיקן איהו ודאי לתלתא אמר ויש מפרשין ואמר לנא רבנא אשי תלתא נינהו ולא נהירא לי דאי רב אשי חד מנהון מאי ואמר לנא דכתבי ציה: **מתני' נשציתי**. לצין העוזדי כוכציס: **וטהורה אני**. שלא נבעלתי לעוזד כוכציס: **נאמנת**. ומותרת לכהן: **ואם משניסם צאו עדים**. בגמרא מפרש אהייא קאי: **גמ' נמטי לאיש אסרה**. לכל העולם דלא ידעינן למאן וכי אמר הוה התירה לו: **שנאמן לאסור את בתי נמטי**. כשהיא קטנה או נערה שזירו לקדשה כדאמרי בפ' נערה שנפתחה מנין שאם אמר קדשהי לפלוני שהוא נאמן לאסורה על הכל: **אם צפי נמטי**. אלמא צדידיה תליא נתינה והימניה קרא למימר הכי: הוה למע לי. כיון דלאו להפה שאסר מיבעי ליה: ולא ליבם. אם הוליא שם רע על נישואי אחיו שאין היבם נידון כמוליא שם רע ליענש צמאה ספק והכי מוכח לקמן בפרק נערה:

האשה שנתארמלה פרק שני כתובות

כב.

קרא לכדרב הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור את צמו כשהיא קטנה או נערה שזידו לקדשה (משא"כ משבגרה)

כדאמר' צפ' נערה שנתפתה מנין שאם אמר קדשתיה לפלוני שהוא נאמן לאוסרה על הכל: מן התורה שנאמר **את צמי נתתי אלמא צדידה תליא נתינה היות וכתוב בתי נתתי ולא ביתי לקח האיש וכו' והימניה קרא למימר הכי: והתורה האמינתו לומר כך, ואם כן לאיש הזה למה לי כיון דלאו להפה שאסר מיצעי ליה: שזאת סברא, אלא שלימוד האיש הזה מיבעי ליה לכדתני ר' יונה דתני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הזה הזה ולא ליצם אס הוליא שס רע על נישואי אחיו לאחר מות אחיו שעכשיו אשתו נופלת לפניו לייבום והוא אומר עליה עלילות דברים שאין היצם נידון כמוליא שס רע ליעגש צמאה כסף והכי מוכח לקמן צפרק נערה:**

ת"ר האשה שאמרה אשת איש ולפיכך אני אסורה על כולם וחזרה ואמרה פנויה אני ומותרת להינשא נאמנת,

שואלת הגמרא - והא שווייה לנפשה חתיכה דאיסורא והרי עשתה עצמה כחתיכת איסור ואיך ניתרת **אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה משל וטעם למה אמרה תחלה מקודשת אני:**

וראיה מברייא שאומרת כך - תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואס נתנה אמתלא לדבריה ונתנה אמתלא נאמנת: ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה, ואמרה להם מקודשת אני, לימים לאחר זמן עמדה וקידשה את עצמה, אמרו לה חכמים מה ראית לעשות בן, אמרה להם, בתחלה שבאו עלי אנשים מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמי באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה אף בוו אם נתנה

תרי ותרי ניהו אי ערער דפגם משפחה גלוי מלתא בעלמא הוא לעולם אימא לך ערער דגולנותא וקאמרי הני ידעינן ביה דעבד תשובה א"ר זורא הא מלתא מרבי אבא שמוע לי ואי לאו רבי אבא דמן עכו שכחתה ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהם צריכין למיכתב במותב תלתא הוינא והד ליתוהי אמר רב נחמן בר יצחק ואי כתב ביה שמרא דגן נפק לקדמנא בי דינא תו לא צריך ודלמא בית דין חצוף הוא וכדשמואל דאמר שמואל שנים שדגו דיניהם דין אלא שנקרא ב"ד חצוף דכתיב ביה כי דינא דרבנא אשי ודלמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל סבירא להו דכתיב ביה ואמר לנא רבנא אשי: מתני' האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שנשביתי והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא: גמ' א"ר אסי מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה לאשה לאיש אסרה הזה התירה ל"ל קרא סברא היא הוא אסרה והוא שרי לה אלא כי איצטריך קרא לכדרב הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה למה לי מיבעי ליה לכדתני ר' יונה דתני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הזה הזה ולא ליבם ת"ר האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שווייה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקידשה את עצמה מה ראית לעשות בן אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמי באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה אף בוו אם נתנה

אמרה להם, בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים לא ישרים, אמרתי מקודשת אני, כדי שיניחוני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי, וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה המוציא ומביא והממונה על שערי משכן הסנהדרין שמקום מושבם היה כבירה וארמון כלשכת הגזית בבית המקדש הנקרא בירה לפני חכמי באושא אחד מעשרה מקומות שגלתה הסנהדרין והיה בזמן התנאים, ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת,

בעא מיניה שמואל מרב הקשה שמואל לרב בעניין דומה, אישה ש אמרה טמאה אני אמרה לבעלה נדה אני: וצריך לפרוש ממנה וחזרה ואמרה לו טהורה אני לא הייתי נדה: מהו, מה דינה, האם מותרת לבעלה ללא טבילה, אמר ליה אף בוו אם נתנה

כב:

האשה שנתארמלה פרק שני כתובות

אמתלא לדבריה נאמנת וגם באופן זה אם מסבירה טעם מדוע שיקרה בהתחלה נאמנת, והוא ג"כ משום הפה הפה שאסר הוא הפה שהתיר, תנא

מיניה ארבעים וזימנין הלכה זו הוא חזר ולמד ממנו ארבעים פעם ואפילו הכי לא ענד שמואל עובדא בנפשיה פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש הימנה עד שטבלה: וכך החמיר רק לעצמו.

ת"ר שנים עדים אומרים מת בעלה ושנים אומרים לא מת, שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה, הרי זו לא תנשא, מחמת הספק שמא היא אשת איש ואם נשאת לא תלא ולקמיה פריך תרי ותרי נינהו: ומסביר רש"י שהגמרא תשאל הרי זו עדות של שניים נגד שניים ומדוע לא תצא, רבי מנחם בר יוסי אומר תצא, אומר רבי מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא, אומר רבי מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא אם נשאת בזמן שזלו עדים אותם שלמרו לא מת: והיא אשת איש ואסורה ואח"כ הלכה ונשאת דינה שתצא, אבל נשאת על פי העדים שאמרו שמת בעלה, ואח"כ באו עדים שלא מת לא תצא,

שואלת הגמרא - מכדי בכל אופן הרי הם תרי ותרי נינהו ולפיכך זה ספק הבא עליה דינו נאסר תלוי קאי מפני ש צל על ספק אשת איש שהוא ב כרת: ואם כן תצא,

א"ר ששת בגון שנשאת לאחד מעדיה שלמרו מת, דאין אסר תלוי חלה למי שלבו נוקפו מחמת הספק

אמתלא. משל וטעם למה אמרה תחלה מקודמת אני: אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. הואיל ונתנה אמתלא נאמנת: אמרה טמאה אני. אמרה לבעלה נדה אני: טהורה אני. לא הייתי נדה: לא ענד שמואל עובדא בנפשיה. פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש הימנה עד שטבלה: לא תלא. ולקמיה פריך תרי ותרי נינהו: שאלו עדים. שלמרו לא מת: נאסר תלוי. צל על ספק כרת: לאחד מעדיה. שלמרו מת דאין אסר תלוי חלה למי שלבו נוקפו וזה אומר כרי לי: נאמרת כרי לי. אין לבי נוקפי כרי לי חילו היה קיים היה צל: סרגמה. להא דר' יוחנן: בעד אחד. ולאו שנים אימתר חלה עד אומר כו' ועד אומר כו': הימנו רבנן ככפרי. לומר מת כדאמרינן ביצמות בהאשה מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלתה עליה בתחלתה: אפי' לתחלה נמי. הינשה: דרב אסי. ביצמות צפ' שני: סרוייפו בלשון איש קח מספדי. שניין מעדין שאשת איש היסה: מיסה אינה יכולה מכתשפו. אם יבא בעלה אינה יכולה לומר מת אחת הלכך אי לאו דברי לה שמת מירשתה ולא מינסבא: גויסין יבולא מכתשפו. אם יבא ויאמר לא גירשתך היא תאמר גירשתני הלכך אי שריה לה סמכה להכחשה ומינסבא על פי עדים הללו מספק ולא מירשתה לניקח שפיר: עפשו מת. היס: ליבא לברורא. אם אמרו טבע במים או חלו חרי אין אנו יכולין לזכר הדברים הלכך לתחלה לא תינשא ואם ניסת לא תלא כרבנן וכשניסת לאחד מעדיה: אחוי גישין אירכס לי: הרי זו לא תנשא. לאחר:

אמתלא לדבריה נאמנת תנא מיניה ארבעים זימנין ואפ"ה לא ענד שמואל עובדא בנפשיה ת"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא רבי מנחם בר יוסי אומר תצא אומר רבי מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי א"ר ששת בגון שנשאת לאחד מעדיה היא גופה באשם תלוי קיימא באומרת כרי לי אומר רבי יוחנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אומר אביי תרגמה בעד אחד עד אחד אומר מת דימנוהו רבנן כבי תרי וכדעולא דאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים והאי דקאמר לא מת הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים אי הכי אפי' לכתחלה נמי משום דרב אסי דא"ר אסי הוה ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך סיפא עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו באשת איש קמסדהי והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רבא אומר לעולם תרי ותרי נינהו וראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בר יוסי בגרושין ולא ראה במיתה מ"ט מיתה אינה יכולה מכחשתו גרושין יכולה מכחשתו ומי חציפה כולי האי והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חוקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היבא דליבא עדים דקא מסייעי לה אבל היבא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה רב אסי אומר כגון דאמרי עדים עכשוו מת עכשוו גירשה מיתה ליבא לברורה גרושין איכא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה אחוי לן גויסין תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא

וזה העד שקידשה הוא אומר כרי לי שמת ולפיכך אין לבו נוקפו ואינו מתחייב בקרבן אשם: ושואלת הגמרא היא גופה באשם תלוי קיימא הרי גם האישה מתחייבת באשם, עונה הגמרא, שגם לגבי האישה מדובר בנאמנת כרי לי אין לבי נוקפי כרי לי מפני שעבר זמן רב וחילו היה קיים היה צל: אומר רבי יוחנן שנים אומרים מת, ושנים אומרים לא מת, הרי זו לא תנשא, מחמת הספק איזו מהם עדות אמת, ואם נשאת לא תצא, שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא,

שואלת הגמרא מאי שנא רישא מה שונה הדין הראשון בספק עדות מיתת הבעל, פסק רבי יוחנן - אם נשאת לא תצא ומאי שנא סיפא בספק עדות שגירשה אם נשאת תצא, אומר אביי - סרגמה תפרש להא דר' יוחנן: בעד אחד ולאו שנים אימתר, לא דיבר רבי יוחנן על עדות של שניים חלה עד אומר כו' ועד אומר כו': ולכן ברישא של דבריו בעדות על מיתת הבעל, עד אחד אומר לא מת ועד אחד אומר מת הימנוהו רבנן כרי תרי האמינו חכמים כעדות שניים לומר מת, כדאמרינן ביצמות בהאשה מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה שאם בא בעלה אתה נותן עליה כל הדברים האלו שנאמר שם במשנה שתצא מזה ומזה ומפסידה כתובה וכו', הקלתה עליה בתחלתה להתירה לינשא מפני שהיא חוששת שמא תתקלקל ולא מינסבא עד דבדקה שפיר: וכדעולא וכדברי עולא - דאמר עולא כל מקום

וזה העד שקידשה הוא אומר כרי לי שמת ולפיכך אין לבו נוקפו ואינו מתחייב בקרבן אשם: ושואלת הגמרא היא גופה באשם תלוי קיימא הרי גם האישה מתחייבת באשם, עונה הגמרא, שגם לגבי האישה מדובר בנאמנת כרי לי אין לבי נוקפי כרי לי מפני שעבר זמן רב וחילו היה קיים היה צל: אומר רבי יוחנן שנים אומרים מת, ושנים אומרים לא מת, הרי זו לא תנשא, מחמת הספק איזו מהם עדות אמת, ואם נשאת לא תצא, שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא,

האשה שנתארמלה פרק שני כתובות

שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים העד שאומר שמת נחשבת לעדות שניים והאי דקאמר לא מת והעד השני שאומר לא מת הוה

ליה חד וזאת עדות יחיד ואין דבריו של אחד במקום שנים, אי הכי אפי' לכתחלה נמי תנשא, ומדוע פסק רבי יוחנן שלכתחילה לא משום דרצ' אסי זינמות צפ' שני: ששם רב אסי הביא פסוק זה כטעם על משנה שעניינה גם כן נישואין בחשש איסור, דא"ר אסי הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך ומפרש רש"י במשלי (פרק ד פסוק כ"ד) הסר ממך עקשות פה. לא תעשה דבר שילעו בו הבריות ויעקימו עליך פיהם: עקשות פה. לשון עקום כמו תם אני ויעקשני (איוב ט) ובמשנה שיניה עקומות ועקושות: ולזות שפתים. עקמימות שפתים שלא ירחיבו הבריות פה עליך:

אבל ה סיפא של דברי רבי יוחנן שעד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו צאשת איש קמסהדי שניהן מעידין שאשת איש היתה: כי גם האומר שנתגרשה מודה שהייתה אשת איש, והרי זה כמו שיש כאן שני עדים שהיא אשת איש והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ורק אחד אומר שנתגרשה ואין דבריו של אחד במקום שנים.

פירוש נוסף לדברי רבי יוחנן, רבא אמר - לעולם תרי ותרי נינהו מדובר בעדות של שניים נגד שניים וראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בר יוסי

אמסלא. משל וטעם למה אמרה תחלה מקודשת אני: אם נסתה אמסלא לדבריה נאמנת. הואיל ונתנה אמסלא נאמנת: אמרה עמאה אני. אמרה לבעלה נדה אני: עטורה אני. לא הייתי נדה: לא עבד שמואל עובדא נפשיה. פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמסלא לדבריה ופירש

הימנה עד שטבלה: לא סלא. ולקמיה פריך תרי ותרי נינהו: שפא עדיס. שאמרו לא מת: צאשת סגוי. זה על ספק כרת: לאחד מעדיה. שאמרו מת דאין אשם תלוי אלא לני שלכו נוקפו וזה אומר כרי לי: צאומרס כרי לי. אין לני נוקפי שכרי לי אילו היה קיים היה זה: סרגמה. להא דר' יוחנן: בעד אחד. ולאו שנים אימרת אלא עד אומר כו' ועד אומר כו': הימנוו רבנן כפסרי. לומר מת כדאמרינן ביבמות בהאשה מתוך חומר שהחמת עליה בסופה הקלתה עליה בתחלה: אפי' לכתחלה נמי. תינשא: דרב אסי. זינמות צפ' שני: תרוייהו צאשת איש קא מסהדי. שניהן מעידין שאשת איש היתה: מיסה אינה יכולה מכתשו. אם יצא בעלה אינה יכולה לומר מת אשה הלכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסבא: גיטושן יכולה מכתשו. אם יצא ויאמר לא גירשתך היא תאמר גירשתני הלכך אי שרית לה סמכה אהכחשה ומינסבא על פי עדים הללו מספק ולא מירתתא למידק שפיה: עשיו מת. הוסי: לינא לברורס. אם אמרו טבע במים או אכלו ארי אין אנו יכולין לברר הדברים הלכך לכתחלה לא תינשא ואם ניסת לא תלא כרבנן וכניסת לאחד מעדיה: אחוי גיטין. דבשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי: הרי זו לא תנשא. לאחד:

מכחשתו ומי חציפה כולי האי והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חוקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היבא דליבא עדים דקא מסייעי לה אבל היבא דאיבא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה רב אסי אמר כגון דאמרי עדים עכשו מת עכשו גירשה מיתה ליבא לברורה גירושין איבא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה אחוי לן גיטין תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא

שאמר בכרייתא למעלה שאם נשאת תצא רק בגרושין ולא ראה ולא סבר כך במיתה ולכן לא תצא מאי מעמא ומה הטעם החילוק, בעדות לגבי מיתה אינה יכולה לומר מת אשה, הלכך אי לאו דברי לה שמת ואם לא שברור לה ומרגישה שבעלה מת מירתתא ולא מינסבא מפחדת ולא תנשא לאחר: אבל גרושין יכולה מכתשו אם יצא בעלה ויאמר לא גירשתך, היא תאמר ותוכל להכחישו בפניו ולהעיז לומר גירשתני, הלכך אי שרית לה אם תתיר לה להינשא סמכה אהכחשה תסמוך על האפשרות שיש לה להכחיש ומינסבא על פי עדים הללו מספק, ולא מירתתא למידק שפיר שאינה גרושה באמת:

שואלת הגמרא ומי חציפה כולי האי שאשה אע"פ שלא נתגרשה תאמר בפני בעלה גרשתני והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חוקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ולפיכך היא אומרת אמת שגירשה,

מתרצת הגמרא הני מילי שאומרת גרשתני ונאמנת היבא דליבא עדים דקא מסייעי לה כשאין עדים שמסייעים לה לשקר, וזה רק היא כנגד בעלה אבל היבא דאיבא עדים דקא מסייעי לה עדי השקר שאמרו שנגרשה מעיזה ומעיזה לשקר בפני בעלה ולומר גרשתני,

כב:

האשה שנתארמלה פרק שני כתובות

ועוד פירוש לדברי רבי יוחנן רב אסי אמר - כגון דאמרי עדים עכשיו
מת היום: עכשיו גירשה, והחילוק הוא מפני שעדות על מיתה

ליכא לברורה אם אמרו טבע צמים, או חללו ארי, אין לנו יכולין לברר הדברים, הלכך לכתחלה לא תינשא, ואם ניסת לא תלא כרצנן, וכשניסת לאחד מעדיה: כפי שהעמיד רב ששת את הברייתא לעיל, אבל עדות גירושין שאמרו היום נתגרשה איכא לברורה אפשר לברר אם נכונה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה שאומרים לה שאם באמת כך היה אחזי לן גיטיך הראי לנו הגט דבשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי שבזמן מועט לא נאמנת לומר כבר אבד לי הגט:

תנו רבנן אישה שאין אנו יודעים אם היא פנויה או אשת איש, ובאים שנים אומרים נתקדשה והרי היא אשת איש ואסורה להינשא ושנים אומרים לא נתקדשה והיא פנויה הרי זו לא תנשא לאחר: מחמת הספק ואם נשאת לא תצא, אשת איש ש שנים אומרים נתגרשה, ומותרת להינשא ושנים אומרים לא נתגרשה ואסורה הרי זו לא תנשא לאחר ואם נשאת תצא

אמסלא. משל וטעם למה אמרה תחלה מקודשת אני: אם נסנה אמסלא לדבריה נאמנת. הואיל ונתנה אמסלא נאמנת: אמרה טמאה אני. אמרה לבעלה נדה אני: טהורה אני. לא הייתי נדה: לא עבד שמואל עובדא נפשיה. פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמסלא לדבריה ופירש

הימנה עד שטבלה: לא תלא. ולקמיה פריך תרי ותרי נינהו: שכל עדים.

שאלו לא מה: כלשם סלוי. כל על ספק כרת: לאחד מעדיה. שאלו מה דאין אשם סלוי חלה למי שכלו נוקפו וזה אומר כרי לי: כלומר כרי לי. אין לבי נוקפי שברי לי אילו היה קיים היה כל: סגמטה. להא דר' יוחנן: בעד אחד. ולאו שנים איתמר חלה עד אומר כר' ועד אומר כר': הימנוהו רבנן ככפרי. לומר מה כדאמרינן ביבמות בהאשה מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלתה עליה בתחלה: אפי' לכתחלה נמי. הינשא:

דרכ אסי. ביבמות כפ' שני: סרוייהו כלשם איש קא מספדי. שניהן מעדין שאשת איש הייתה: מיסה אינה יכולה מפתחו. אם יבא בעלה אינה יכולה לומר מה אשה הלכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסבא: גיטושין יכולה מפתחו. אם יבא יאמר לא גיטושין הוא תאמר גיטושין הלכך אי שרית לה סמכה אהכחשה ומינסבא על פי עדים הללו מספק ולא מירתתא למידק שפיר: עכשיו

מת. היום: ליכא לברורה. אם אמרו טבע צמים או חללו ארי אין לנו יכולין לברר הדברים הלכך לכתחלה לא תינשא ואם ניסת לא תלא כרצנן וכשניסת לאחד מעדיה: אחזי גיטיך. דבשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי: הרי זו לא תנשא. לאחר:

מכחשתו ומי חציפה כולי האי והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חוקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא עדים דקא מסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה רב אסי אמר כגון דאמרי עדים עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה אחזי לן גיטיך תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא

אמתלא לדבריה נאמנת תנא מיניה ארבעים זימנין ואפי' לא עבד שמואל עובדא בנפשיה ת"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא רבי מנחם בר יוסי אומר תצא אומר רבי מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא בומן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי א"ר ששת כגון שנשאת לאחד מעדיה היא גופה באשם תלוי קיימא באומרת כרי לי אומר רבי יוחנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אומר אביי תרגמה בעד אחד עד אחד אומר מת הימנוהו רבנן כבי תרי וכדעולא דאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים והאי דקאמר לא מת הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים אי הכי אפי' לכתחלה נמי משום דרב אסי דא"ר אסי הסר ממך עקשות פה ולוות שפתים הרהק ממך סיפא עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו באשת איש קמסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רבא אומר לעולם תרי ותרי נינהו וראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בר יוסי בגרושין ולא ראה במיתה מ"ט מיתה אינה יכולה מכחשתו גרושין יכולה

מכחשתו ומי חציפה כולי האי והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חוקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא עדים דקא מסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה רב אסי אמר כגון דאמרי עדים עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה אחזי לן גיטיך תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא

מכחשתו ומי חציפה כולי האי והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חוקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא עדים דקא מסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה רב אסי אמר כגון דאמרי עדים עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה אחזי לן גיטיך תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא

מכחשתו ומי חציפה כולי האי והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חוקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא עדים דקא מסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה רב אסי אמר כגון דאמרי עדים עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה אחזי לן גיטיך תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא